

ВІДГУК
заслуженого діяча мистецтв України,
професора кафедри народних інструментів України
Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського
ГАЙДЕНКА АНАТОЛІЯ ПАВЛОВИЧА,
кандидата мистецтвознавства,
доцента кафедри музичної україністики та
народно-інструментального мистецтва
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ГУЛЯНИЧА ЮРІЯ МИКОЛАЙОВИЧА
на творчий мистецький проєкт
КУЖБИ МИХАЙЛА ДМИТРОВИЧА
«Цимбальний всесвіт: стильові виміри сучасної творчості»,
поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю
025 – «Музичне мистецтво»
02 – «Культура і мистецтво»

Для багатьох є очевидним, що ми всі є свідками складних часів як в світовій історії людства, так і для нашої славетної Батьківщини. Зі всіх засобів масової інформації все частіше лунає поняття «самоідентифікація». І якщо раніше для більшої частини населення України це залишалось на рівні поняття, то зараз, принаймні в це дуже хочеться вірити, воно стає сенсоутворюючим чинником самопізнання. На нашу думку, цимбали як яскравий та самобутній представник української органології та сучасне цимбальне мистецтво можуть стати важливими та цінними засобами самоідентифікації на шляху до виховання національної свідомості. Тому підкреслимо, що рецензований творчий мистецький проєкт та наукове обґрунтування до нього є актуальними не тільки з позиції мистецької та наукової значущості, але й з боку допомоги у розвитку духовного світу людини в теперішній час, її психологічної підтримки через реалізацію мистецької складової.

Творчий мистецький проєкт М. Кужби виглядає цілісно та наповнено. **Мистецька складова** включає в себе багато практичної реалізації. Він неодноразово виступав в ролі спікера для слухачів різних статусів (здобувачі,

викладачі) та рівнів (фахова передвища, вища, післядипломна) мистецької освіти. М. Кужба модерував майстер-класи заслужених артистів України Ігоря Брухалія та Андрія Войчука в межах Першого Всеукраїнського конкурсу цимбалістів імені Олени Костенко, Artist Talk лауреата міжнародних конкурсів, доктора мистецтва Михайла Захарії (Словаччина) в межах Міжнародної мистецької толоки до 145-річчя Гната Хоткевича, що підкреслює відкритість автора проєкту до творчої професійної та міжнародної комунікації задля розвитку та популяризації цимбального мистецтва як в Україні, так і за її межами.

Головна ідея мистецького проєкту, яка вкладена в самій його назві «Цимбальний всесвіт: стильові виміри сучасної творчості» була втілена в трьох концертах. Тематика кожної концертної програми відповідає одному з стильових векторів цимбальної творчості, їх розташування в рамках проєкту вибудовано логічно, як і програми кожного концерту.

Так, концерт №1 «Цимбали та Бароко: Й.С. Бах, А. Вівальді» презентують цимбали як інструмент універсальний та академічний. Обрані автором твори барочних композиторів потребували виконавських редакцій та оркестрових аранжувань, що на нашу думку зроблено на високому професійному виконавсько-редакторському рівні. Багато уваги приділено якості звучання оркестру, що уможливилось завдяки створенню автором оркестрових партій за допомогою сучасних семплованих бібліотек інструментів для семплера Kontakt в цифровій аудіо станції (секвенсорі) Logic Pro X, в якій також було здійснено зведення та мастеринг аудіо.

Концерт №2 «Метафора. Твори сучасних композиторів для цимбалів соло» репрезентують цимбали як інструмент великих технологічних та тембральних можливостей. Не зважаючи на те, що М. Кужба обмежився творами українських та молдавських композиторів кінця ХХ–ХХІ ст., під час прослуховування програми концерту перед нами все одно розкривається самотній цимбальний світ з його віртуозно-імпровізаційним початком, складною насиченою фактурою та цікавими художніми образами. Представлені сольні оригінальні композиції вимагають від виконавця розвиненого художнього мислення, вільного володіння інструментом та зрілого світосприйняття. Все це ми знаходимо в творчій особистості автора проєкту.

Концерт №3 «Фольк-акценти» є репрезентантом домінуючої народної складової в цимбальному мистецтві світу, і світова творчість на цимбалах системи Шунди не є виключенням. Програма концерту представлена різножанровими творами (концерт, рапсодія, ноктюрн, варіації, полька тощо), здебільшого харківських композиторів. Судячи з запису концерту, це було феєричне цимбальне свято, на якому були присутні харківські композитори.

Наукова складова творчого мистецького проєкту задекларована у двох наукових статтях, виступах в рамках науково-практичних конференцій та науковому обґрунтуванні. Зазначимо, що автор вперше в українському цимбалознавстві звернувся та проаналізував цимбальну творчість сучасного

молдавсько-американського композитора Олександра Тимофєєва, яка сьогодні є популярною серед виконавців. Під час виступів на конференціях автором була висвітлена проблематика виконавських шкіл та творчих особистостей цимбального мистецтва. Зокрема, на наш погляд, цінним став виступ з доповіддю «Цимбали в системі народно-інструментального виконавства України: на пошану Тараса Барана та Олени Костенко». Виходячи зі змісту тез цієї доповіді та під час виступу М. Кужба визначав ті орієнтири та вектори, які заклали відомі митці українського цимбального мистецтва і без яких воно б просто не стало таким, яке ми маємо сьогодні.

Тема наукового обґрунтування, мета та задачі логічно визначають його структуру. Так, робота складається з Анотації, Вступу, двох Розділів, Висновків, Списку використаних джерел і двох додатків – перший містить спеціальний курс дисципліни, другий – інформацію щодо наукових та творчих апробацій здобувача. Концептуально наукове обґрунтування, з одного боку, підкрене творчій складовій проекту, з іншого – охоплює набагато ширше коло дослідницьких та практичних питань.

Розділ 1 висвітлює історичні етапи розвитку світового цимбального мистецтва, а також різновиди існуючих цимбалоподібних інструментів світу та тих видів цимбалів, які стали основою типології українського виконавського мистецтва, напрямів сучасного цимбалознавства, ролі національних шкіл гри на цимбалах та залучення їх до інтеграційних процесів, класифікації жанрової системи цимбальної творчості українських та європейських композиторів для цимбалів системи Шунди.

В підрозділі 1.3. «Жанрова система української та європейської професійної цимбальної творчості для цимбалів системи Шунди» вперше надано більш детальний аналіз жанру цимбального етюдю. Підкреслено його малочисельність та затребуваність особливо в інструктивному репертуарі цимбалістів. Виявлено функційне навантаження жанру перекладення в цимбальній творчості, його місце та значення.

У Розділі 2 автор звертається до окремих стильових вимірів сучасної цимбальної творчості та розглядає її з позиції традиційності, академізму і неакадемізму. Так, в традиційному напрямі, фольк-акценти визначені трьома характерними складовими – програмністю та музичним тематизмом, особливістю використання цимбальної виконавської специфіки, «тобто інтерпретування цимбалів» (стор. 57) та творчою особистістю, стилем творчості.

Академічний напрям виконавства розглянуто на матеріалі творів сучасних композиторів для цимбалів системи Шунди з позиції універсального та специфічного. Цікаво спостерігати за дискусією автора самим з собою – що можна вважати в цимбальному мистецтві універсальним, а що специфічним. Не викликає суперечення позиція автора, що «головним чинником стає природа цимбалів та стилістика цимбального виконавства» (стор. 58), що поряд з особистим майстерним володінням інструменту стає його орієнтиром в розгляді

цього вектору з трьох аспектів – жанру, стилю та виконавської специфіки (техніки цимбального виконавства).

Як вже було зазначено вище, цінним внеском для популяризації цимбального мистецтва, зокрема творчості сучасного молдавсько-американського композитора О. Тимофєєва, серед широкого кола його поціновувачів, стали публічні презентації автора проєкту цимбальної творчості сучасного митця, а також виокремлення у дослідженні в окремий підрозділ з аналізом творчості.

Окремо хотілося б відзначити діяльність цимбалістів і щодо музики поза межами академізму та окреме осмислення даного питання в *підрозділі 2.4. «Цимбальне виконавство неакадемічного напрямку: авторський досвід»*. Автором виокремлено досить «свіжий» жанр цимбального мистецтва – авторські композиції, репрезентантом яких поряд з іншими яскравими та відомими виконавцями є і Михайло Кужба.

Ми цілком згодні з авторською позицією, яка наведена у *Висновках*, що «Всесвіт» вбачається як дещо неосяжне, відкрите та розімкнуте для сприйняття зовнішніх процесів» (стор. 78) і розглядається автором в спектрі таких вимірів: органологічному, науковому та з позиції творчості митця.

Узагальнюючи аналіз і надаючи оцінку творчого мистецького проєкту та наукового обґрунтування до нього хочемо поставити перед здобувачем декілька дискусійних питань:

1. В науковому обґрунтуванні, тематиці виступів на конференції, в статті йдеться про творчість молдавсько-американського композитора О. Тимофєєва, але ми не почули його твори в трьох концертних програмах мистецького проєкту. Чим пояснюється така ситуація?

2. Цікава позиція автора стосовно використання назви концертних цимбалів як цимбали системи Шунди. Питання виникло у зв'язку з введенням Т. Бараном (на дослідження якого автор правомірно часто посилається) в цимбалознавчій лексиці таке формулювання – цимбали системи «Шунда»?

3. Чому в мистецькому проєкті не було включено твори для цимбалів українських композиторів Я. Ляпинського, Б. Сирохватова, В. Польового?

4. Зрозуміло, що в кожному музичному творі для різних виконавців є свої виконавські труднощі. З якими саме Вам довелося зустрітися в Рапсодії №1 Б. Котюка?

Не зважаючи на поставлені питання та деякі зауваження, які завжди породжуються різними точками зору і подекуди виступають як рушії нових пошуків і розвитку, акцентуємо, що автор проєкту є не просто молодим представником цимбального мистецтва України, а вже зрілим яскравим митцем ХХІ століття, презентуючи універсалізм як рису і творчої особистості, і цимбального виконавства. Творча та дослідницька складові представленого творчого мистецького проєкту Михайла Кужби «Цимбальний всесвіт: стильові виміри сучасної творчості» виконані на високому професійному рівні, сам проєкт

відповідає всім вимогам, що висуваються до такого роду творчо-наукових робіт, а його автор заслуговує на присвоєння ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Рецензент
заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри
народних інструментів України
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П. Котляревського

Анатолій ГАЙДЕНКО

Рецензент
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музичної україністики та
народно-інструментального мистецтва
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Юрій Гулянич".

Юрій ГУЛЯНИЧ

підпис <u>Гайденко</u>
<u>Для документів</u>
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. загального відділу ХНУМ
22.11.2023р. Підпис <u>В</u>